

Ectoedemia quinquella, een nieuwe bladmineerder voor Nederland (Lepidoptera: Nepticulidae)

K. ALDERS & J. H. DONNER

ALDERS, K. & J. H. DONNER, 1992. *ECTOEDEMA QUINQUELLA*, A NEW LEAF-MINER FOR THE NETHERLANDS (LEPIDOPTERA: NEPTICULIDAE). – *ENT. BER., AMST.* 52 (11): 157-158.

Abstract: Larvae of the leaf-mining moth *Ectoedemia quinquella* were found in the extreme south of The Netherlands in 1988. Recent observations indicate that the species has established itself.

K. Alders, Instituut voor Taxonomische Zoölogie, afdeling Entomologie, Plantage Middenlaan 64, 1018 DH Amsterdam.

J. H. Donner, stichting Tinea, Jasonstraat 3-2, 1076 KW Amsterdam.

Inleiding

Op 6 november 1988 maakte eerstgenoemde auteur een tocht naar de St. Pietersberg bij Maastricht om bladmineerders te inventariseren voor het Microlepidoptera-project van de stichting Tinea. Op enkele honderden meters van de Belgische grens trof hij op een schriële, enigszins door struiken overwoekerde jonge zomereik (*Quercus robur* L.) enkele bladmijnen aan. Deze mijnen bleken bezet door rupsen van *Ectoedemia quinquella* (Bedell).

Deze soort wordt niet in de Codelijst voor Nederlandse Microlepidoptera (Kuchlein, 1987) vermeld en moet als nieuw voor de Nederlandse fauna worden beschouwd. Zoektochten in eerdere jaren in hetzelfde gebied naar deze soort hadden geen resultaat. De vondst bestond uit zes mijnen die zich alle op hetzelfde, struikachtige boompje bevonden. In de wijde omgeving zijn dat jaar geen mijnen van deze soort aangetroffen. In 1989 vonden de auteurs wederom uitsluitend mijnen op dezelfde boom. Een jaar later werden echter ook mijnen op bomen in de directe omgeving aangetroffen. In 1991 heeft de soort zich duidelijk verder uitgebreid. Behalve op de boom van de eerste vondst en op bomen in de directe omgeving daarvan, waren ook bomen aangetast op tientallen meters afstand. Van de vele aanwezige mijnen werden op 22 november 60 stuks verzameld.

Mijn

De mijn (fig. 1) kan vanaf eind oktober gevonden worden, eerst in bladeren aan de boom en later in afgevallen bladeren. Zij onderscheidt zich van andere *Ectoedemia*-mijnen die op eik voorkomen, door de sterke kronkels en het ontbreken van een duidelijke plaat aan het einde. Meestal komen meerdere mijnen in een blad voor. Het hoogste door ons aangetroffen aantal op een blad is negen. Emmet (1976) vermeldt zelfs een blad met 123 mijnen!

Fig. 1. Bladmijn met rups van *Ectoedemia quinquella* op zomereik, St. Pietersberg, 6.xi.1988 (Foto: Wim van 't Hof, Landbouwniversiteit, Wageningen).

Volgens Emmet (1976) mineert de rups vooral bladeren van grote, oude eiken. De mijnen kan men dan aantreffen in op de grond gevallen bladeren. De aangetaste bladeren zijn

te herkennen omdat het gedeelte van het blad waar de rups in zit, groen blijft en duidelijk afsteekt tegen het overigens verdorrende blad. Deze plekken die men „groene eilanden” of „groene vlammen” noemt, zijn een bekend verschijnsel bij gemineerde bladeren. De door ons gevonden mijnen bevonden zich echter alle in eiken die lager waren dan 5 meter. Op de grond onder oude eiken in de omgeving zijn ondanks intensief speuren geen mijnen aangetroffen.

Rups

De rups heeft, zoals alle rupsen van *Ectoedemia*-soorten, ronde, zwarte chitineplaatjes op de buikzijde. Bij *E. quinquella* zijn ze echter zeer groot en daardoor duidelijk te zien (fig. 1). Tijdens het laatste vervellingsstadium worden deze plaatjes afgeworpen. *Ectoedemia quinquella* is de laatst verschijnende *Ectoedemia* op eik en de rups kan gevonden worden vanaf eind oktober tot ver in november. Uit de verzamelde gegevens bleek, dat zij het talrijkst is in de tweede decade van november. Behalve zomereik wordt ook wintereik (*Quercus petraea* (Mattuschka) Lieblein) opgegeven (Johansson, 1989).

Adult

De vlinder (fig. 2) vliegt in juni en juli en heeft één generatie per jaar. Door vorm en plaats van de drie witte vlekken op de voorvleugel is de soort gemakkelijk te onderscheiden van verwante soorten.

Fig. 2. Mannetje van *Ectoedemia quinquella* (spanwijdte 5 mm), St. Pietersberg, ex larva, 20.v.1989 (Foto: Wim van 't Hof, Landbouwniversiteit, Wageningen).

Verspreiding

Ectoedemia quinquella bereikt in Nederland de noordgrens van haar areaal. In Zuidoost-Engeland is de soort plaatselijk talrijk (Emmet, 1976) en ook komt zij voor in België, Frankrijk, Italië en Griekenland (Johansson, 1989).

Literatuur

- EMMET, A. M., 1976. Nepticulidae. In: *The Moths and Butterflies of Great Britain and Ireland 1. Micropterygidae - Heliozelidae* (J. Heath ed.): 171-267. Londen, Oxford, Edinburgh, North Balwyn.
- JOHANSSON, R., E. S. NIELSEN, E. J. VAN NIEUKERKEN & B. GUSTAFSSON, 1989. The Nepticulidae and Opostegidae (Lepidoptera) of North West Europe. - *Fauna ent. scand.* 23: 1-739.
- KUCHLEIN, J. H., 1987. *Codelijst voor de Nederlandse Microlepidoptera*: 1-106. Landbouwniversiteit, Wageningen.

Geaccepteerd 24.vii.1992.